

Čtvrtá neděle v postní době – nedělní cyklus A – 22. března 2020

Moji milí,

podělím se s vámi o úvahy z uplynulého týdne. Psal jsem ve středu, před slavností svatého Josefa, přítelkyni, nyní uvízlé na Srí Lance, když jí zrušili všechny lety domů..

Sestro milá, zřím tvé delfíny. Ted' možná ještě mnohem jasněji než dřív.

Promiň, že jsem byl trochu odmlčený. Ale jen slovy, ne duchem.

Zvláštní týden je za mnou a zvláště to celé pokračuje dál. Byl jsem vděčný minulou neděli, že jsem měl tu čest tvého milého muže pozvat na Komenského Labyrint. Sám bych asi nešel, takže by mi Bůh skrze to divadlo nevzkázal slova Velepísně lásky, skrze něž přišla zpráva o odchodu maminečky, nebyl bych tak rychle doma, nezavřel bych maminečce oči, nebyl bych s ní asi hodinu, než přišla lékařka, abych si připadal znovu jako v maminčině náručí. Už vím, že nejen pochováváme své blízké, ale oni v té chvíli pochovávají nás. Aspoň když odchází maminečka. Byl jsem úplně klidný. Rozbrečel jsem se až druhý den, sám, v kanceláři na fakultě, při přípravě na přednášku, poslední nezakázanou, jak jsem se záhy dověděl. Ale nebyl to smutek.

A pak přišel ten týden, který mi připadal jak měsíc, se všemi těmi strachy, manipulacemi.. darmo o tom byt' jen psát. Ale jsem vděčný maminečce, že díky ní a jejímu odchodu jsem to všechno viděl z velkého nadhledu a vidím dosud. Jak se bohatý svět bojí smrti. Jak mnozí i tváří v tvář svým strachům nakonec zůstávají stejně vypočítaví, čímž nemyslím jen politiky. Ale taky jak mnozí ze sebe vydolují takového dobra, to je krásný pohled. Světlo vždycky vítězí nad temnotou. Temnota je přeci jen pouhý nedostatek světla.

Vůdcové rozšiřují strach a žvaní o nutnosti nosit roušky, ale nedokáží je zajistit. A tak sami lidé, mnozí s humorem a lehkostí šíjí roušky doma, zásobují nemocnice a své okolí, sdílejí poznatky, pomáhají potřebným, zakázané hospody hostí záchranáře, zdravotníky, hasiče, policisty jídlem a pitím. Zrovna včera s tím vyšla i vietnamská komunita. Šíjí a zásobují. Nemusím ti říkat, že samozřejmě všechno zdarma. Politici jen šermují velkohubými miliardami peněz. Třeba z nich taky někdy ušijí nějakou roušku.

Včera ostře zazněla ve mši svaté slova starozákonní modlitby: "Nemáme v tento čas ani hlavu, ani proroka, ani vůdce. Není celopal, žertva, nekrvavá oběť, ani kadidlo, nemáme místo, kam bychom přinesli před tebe své prvotiny a našli milosrdenství. Přijmi nás aspoň pro zkroušenou mysl a pokoru ducha!"

Ach, sestro milá, je toto zvláštní poustevnické bezčasí vlastně časem tříbení a velké milosti. V sobotu jsme maminečku pochovali, když už bylo zakázané všechno, i bohoslužby. Duch svatý to s maminečkou zařídili, mohli jsme ještě legálně slavit eucharistii společně. Jenda Špilar kázal. Mohl přijít, protože mu kvůli tomu všemu zrušili nějakou přednášku. No prostě spousta nenáhod a milostí.

Dnes je přenádherně. Na faře kvete zlatý déšť, rudě pak okrasná kdoule, nalévá se šeřík, třešně, meruňky, jabloně. O patro níž kvetou fialově a bíle koberce fialek, pučí koniklece, lezou hyacinty, narcisy, tulipány. Dnes jsem byl maminečce upravit hrob, s rýčem a hráběmi. Vybral jsem ještě hezké květiny ze soboty a svázal z nich nové kytice. Hlavně růže. Maminečka je má moc ráda. Pod zemí má celou náruč pestrobarevných růží. Zrovna zvonilo poledne. Opřel jsem se o hrábě a pomodlil se Anděl Páně.

Stává se ti ze mě konečně venkovský farář. Po deseti letech, co jsem farářem na venkově. Každý den slavím mši svatou v bohdalském kostele. Kolem páté. Bývám tam sám. A v duchu říkám "Pán s vámi" a v duchu říkám "Ať vám žehná.. Jděte ve jménu Páně" a dívám se přes prázdný kostel směrem ven k otevřeným dveřím, za nimiž vylézá kousek domu Františka a Marušky. A nejsem sám. Je mi dobře. Vlastně to, že fyzicky nikoho nevidím, otevírá mi vnitřní zrak, který dohlédne nepoměrně dál. A ještě cosi.. když to bylo poprvé, byl jsem si jasně vědom obav, že přes to ticho se může ozvat Bůh, že už to neokecám ohledem na ty lidi, pro které musím "hrát". Dotýkám se podstat.

Pak jdu zpátky na faru, stavím se u maminečky, vyměním svíci, je-li třeba. Dnes to bude zrovna tak. Jen se musím vědomě odřezávat od zpráv a nebýt moc online, protože stačí pět minut a temná tíha všech těch strašidelných řečí na mě zase dopadá. Večer se uvidím s tvým milovaným mužem a několika málo dalšími přáteli a budeme sdílet svou přítomnost.

Zřím, sestro milá. Pán je s tebou a všemi. Na shledanou v novém světě.

Jan

TEXTY K LITURGII - ČTVRTÁ NEDĚLE V POSTNÍ DOBĚ

Zvýrazněný je biblický text, pod ním jsou vždy inspirativní rozbor a úvahy dvou mých nejoblíbenějších biblistů, respektive kazatelů (však víte) – Aleše Opatrného a Angela Scarana. Můžete si něco přečíst a prorozjímat v neděli a něco pročítat a rozjímat v celém následujícím týdnu.

První čtení (z První knihy Samuelovy) 1 Sam 16,1b.6-7.10-13a

Hospodin řekl Samuelovi: 1"Naplň svůj roh olejem a jdi! Posílám tě k Jesseovi, Betlémanu, protože jsem si vyhlédl krále mezi jeho syny." 6Když (Samuel) přišel a spatřil Ebliaba, řekl si: "Jistě tenhle je před Hospodinem jeho pomazaný." 7Hospodin však řekl Samuelovi: "Nevšímej si jeho vzhledu ani vysoké postavy, neboť ho vylučuji. Nedívám se totiž jako člověk; člověk soudí podle zdání, Hospodin však vidí do srdce." 10Jesse předvedl před Samuela sedm svých synů, ale Samuel řekl: "Mezi nimi Hospodin nevyvolil nikoho." 11A zeptal se: "Jsou to již všichni chlapci?" Jesse odpověděl: "Ještě je nejmladší, ten pase stáda." Samuel tedy řekl Jesseovi: "Pošli pro něho, neboť nasedneme k jídlu, dokud sem nepřijde." 12Poslal tedy a uvedl ho: byl plavovlasý, s krásnýma očima a milého vzhledu. Tu řekl Hospodin: "Nuže, pomaz ho; to je on." 13Samuel vzal roh s olejem a pomazal ho uprostřed jeho bratrů. Od toho dne i nadále působil s Davidem Hospodinův duch.

ROZBOR TEXTU:

Aleš Opatrný:

Král v Izraeli nebyl nikdy pouhou politickou figurou, ale vždy také člověkem, který své postavení zastával z Božího pověření. To mu nepropůjčovalo jen autoritu, ale kladlo to na něho velkou povinnost - zastupovat vždy Hospodinovy zájmy. Z tohoto důvodu záleželo na srdci krále (zda bylo čisté, Hospodinu věrné) a ne na jeho postavě a jiných (třeba vojenských) kvalitách. David je výrazně podle 1 Sam vyvoleným králem, tím, koho Hospodin vybral. Kvůli tomu není bez mravních vad - ale "Hospodinův duch působil s Davidem od tohoto dne i napotom" (V 13a). Právě v tomto vyvolení a obdaření Duchem (pomazání) je David předchůdcem Pomazaného - Mesiáše tedy Ježíše. Ježíš - král na věky - už vůbec není jako David vojevůdcem, ale je plným nositelem Ducha Hospodinova.

Angelo Scarano:

Teologickým poselstvím tohoto úryvku je Hospodinovo vyvolení Davida za krále. Vyprávění o této volbě je paralelní k pomazání Saula (9,16; 10,1). Oba příběhy ukazují, jak se mladý muž, neurozeného původu, stává izraelským králem. Pomazání se přitom vykonává ve skrytu, a to na Boží pokyn. Toto pomazání (a to nikým menším než Samuelem) představuje zároveň i Hospodinův závazek: proto "od toho dne" začal s Davidem působit Hospodinův duch.

Několik znaků podtrhuje teocentrický charakter tohoto vyvolení. Hospodin řekl Samuelovi, že on sám by ukázal, kdo je vyvolený: jakmile přistoupí David, Samuel přijímá Boží příkaz vstát a vylít na něj olej pomazání. Nebyl to však Samuel (navzdory svému prestižnímu postavení), kdo vyvolil, ale Hospodin. David byl přitom nejmladší (snad nejmenší, příslušné hebrejské slovo se dá přeložit oběma způsoby). Volba menšího je běžným starozákonním motivem (volba Jáкова místo Ezaua - Gen 25,23; volba Efraima místo Manasseho - Gen 48,8-22). David je "menší" jednak svojí postavou, která je v kontrastu s výškou Saulovou (9,2; 10,23), jednak svým postavením v rodině: zatímco všichni členové byli shromážděni kolem vzácného hosta, on pásal ovce. Tím vším se ještě

víc podtrhuje, že jeho vyvolení je jediné dílem Hospodinovy suverénní volby. Další rys jeho mimořádného vyvolení je pomazání duchem, který na něm zůstal "od toho dne i nadále". Boží duch sestoupil i na Saula (srv. 10,6.10; 11,6), avšak nezávisle na královském pomazání.

Další rozdíl je v tom, že David dostává tento dar trvale (srv. 30,25), zatímco Saul tuto výsadu neměl. David se tedy stal králem de jure Dei (z Božího práva). Další kapitoly ukážou, jak se stal králem de facto.

Vyprávění o Davidově pomazání je zařazeno do liturgie kvůli jeho symbolickému předznamenání křestního pomazání na kněze, proroka a krále. Působení Hospodinova ducha v životě Davida (v. 13) je pak předobrazem přebývání Ducha svatého v srdci pokřtěného. Kromě toho se v tomto textu objevuje další významné téma starozákonní i novozákonní teologie: volba "nejmenšího" (v. 11), posledního. David je totiž nejmenší ze svých bratrů a dokonce se zdá, že jeho otec na něj skoro zapomíná a je pak překvapený touto Boží volbou: "Zůstává ještě nejmladší ..." (v. 11). Avšak "Bůh si vyvolil ty, kteří nejsou vůbec nic, aby zlomil moc těch, kteří jsou něco" (1 Kor 1,28).

Mezizpěv Žalm 22

Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.

**Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám, dává mi prodlévat na svěžích pastvinách,
vodí mě k vodám, kde si mohu odpočinout, občerstvuje mou duši.**

Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.

Vede mě po správných cestách pro svoje jméno.

I kdybych šel temnotou rokle, nezaleknu se zla, vždyť ty jsi se mnou.

Tvůj kyj a tvá hůl, ty jsou má útěcha.

Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.

**Prostíráš pro mě stůl před zraky mých nepřátel,
hlavu mi mažeš olejem, má číše přetéká.**

Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.

**Štěstí a přízeň mě provázejí po všechny dny mého života,
přebývat smím v Hospodinově domě na dlouhé, předlouhé časy.**

Hospodin je můj pastýř, nic nepostrádám.

Druhé čtení (z listu apoštola Pavla Efesanům) Ef 5,8-14

Bratři a sestry! 8Byli jste kdysi tmou, ale teď jste světlem v Pánu. Žijte jako děti světla. 9Ovoce toho světla totiž záleží ve všestranné dobrotě, spravedlnosti a v životě podle pravdy. 10Zkoumejte, co se líbí Pánu, 11a nemějte žádnou účast v těch neplodných skutcích tmy; spíše je veřejně odsuzujte. 12Vždyť člověku je hanba už jen o tom mluvit, co ti lidé potají páchají. 13Všechno, co se odsoudí, ukáže se v pravém světle. Všecko totiž, na co se vrhne světlo, je potom zřejmé. 14Proto se říká (v Písmě): Probud' se, spáči, vstaň z mrtvých, a Kristus tě osvíti.

ROZBOR TEXTU:

Aleš Opatrný:

Protiklad tmy a světla je naprostý. Podobnými slovy označuje Písmo protiklad mezi situací člověka před přijetím Krista a po něm. Nejde o to, že by člověk byl hned dokonalý (jinak by bylo třeba zbytečné Pavlovo varování před skutky temnoty - Verše 11-12), ale jde o to, komu patří, zda temnotě nebo Bohu - světlu. Protože křesťan přijal Krista a dostal jeho Ducha, a tedy Boží život nese v sobě, není jen "osvícen", ale má světlo v sobě - je "světlem v Pánu". Proto nemá mít nic společného se skutky temnoty.

Verš 14b (poslední věta perikopy) je zřejmě věta převzatá z křestní liturgie té doby.

Angelo Scarano:

V prvotní církvi se křest označoval jako "osvícení". Autor listu Efezanům navazuje na toto pojetí a rozvíjí protiklad "temno - světlo". Křesťané byli kdysi tmou a konali skutky temnoty, avšak nyní jsou světlem v Pánu, a proto mají vyzařovat velikonoční záři vzkříšeného Krista. Nemají podléhat skutkům tmy, které charakterizují život "neposlušných lidí" (v. 7), starého člověka (v. 8): tyto skutky nejsou k životu, vedou jen k prázdnotě, ke smrti. Být zapleten do takových činů by bylo v protikladu k nové existenci přijaté ve křtu. Pokud se věřící stali ve křtu světlem, mají také žít jako synové světla: životem "ve všestranné dobrotě, spravedlnosti a pravdě". Kristovo světlo pomáhá také rozlišovat a rozpoznat Boží vůli, pojmenovat a odsoudit skutky tmy (ne však hříšníka!). Takové jasné rozpoznání skutků tmy znamená probudit se ze spánku, z netečnosti vůči hříchu. Tím se zpřítomňuje Kristovo vzkříšení a jeho světlo může prozářit temnotu.

Zpěv před evangeliem

Já jsem světlo světa, praví Pán; kdo mě následuje, bude mít světlo života.

Evangelium podle Jana 9,1-41

1Ježíš uviděl cestou člověka, který byl od narození slepý. 2Jeho učedníci se ho zeptali: "Mistře, kdo zhřešil: on sám nebo jeho rodiče, že se narodil slepý?" 3Ježíš odpověděl: "Nezhřešil ani on, ani jeho rodiče, ale mají se na něm zjevit Boží skutky. 4Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat. 5Pokud jsem na světě, jsem světlo světa." 6Po těch slovech plivl na zem, udělal ze sliny bláto, potřel mu tím blátem oči a 7řekl mu: "Jdi se umýt v rybníku Siloe" - to slovo znamená "Poslaný". Šel tam tedy, umyl se, a když se vrátil, viděl. 8Sousedé a ti, kteří ho dříve vídali žebrat, se ptali: "Není to ten, který tu sedával a žebral?" 9Jedni tvrdili: "Je to on." Jiní říkali: "Není, ale je mu podobný." On řekl: "Jsem to já." 10Ptali se ho tedy: "Jak to, že teď vidíš?" 11On odpověděl: "Člověk jménem Ježíš udělal bláto, pomazal mi oči a řekl: 'Jdi k Siloe a umyj se!' Šel jsem tedy, umyl se a vidím." 12Ptali se ho: "Kde je ten člověk?" Odpověděl: "To nevím." 13Přivedli toho bývalého slepce k farizeům. 14Ten den, kdy Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči, byla zrovna sobota. 15Také farizeové se ho znovu vyptávali, jak nabyl zraku. On jim odpověděl: "Přiložil mi na oči bláto, umyl jsem se a vidím." 16Někteří farizeové říkali: "Ten člověk není od Boha, protože nezachovává sobotu." Jiní ale namítali: "Jak by mohl hříšný člověk dělat takové zázraky?" A nemohli se dohodnout. 17Znovu se tedy zeptali

toho slepého: "Co ty o něm říkáš, když ti otevřel oči?" On odpověděl: "Je to prorok." 18Židé však tomu nechtěli věřit, že byl slepý a že nabyl zraku, až si zavolali rodiče toho uzdraveného slepce a 19zeptali se jich: "Je to váš syn, o kterém vy říkáte, že se narodil slepý? Jak to, že teď vidí?" 20Jeho rodiče odpověděli: "Víme, že je to náš syn a že se narodil slepý. 21Ale jak to přijde, že teď vidí, to nevíme, a kdo mu otevřel oči, to my nevíme. Zeptejte se jeho. Je dospělý, ať mluví sám za sebe." 22To jeho rodiče řekli, protože se báli židů. Židé se už totiž usnesli, aby každý, kdo Ježíše vyzná jako Mesiáše, byl vyloučen ze synagógy. 23Proto jeho rodiče řekli: "Je dospělý, zeptejte se jeho." 24Zavolali tedy ještě jednou toho bývalého slepce a řekli mu: "Vzdej Bohu chválu! My víme, že ten člověk je hříšník." 25On odpověděl: "Zda je hříšník, to nevím, ale vím jedno: že jsem byl slepý, a teď vidím." 26Zeptali se ho tedy: "Co s tebou udělal? Jak ti otevřel oči?" 27Odpověděl jim: "Už jsem vám to řekl, ale jako byste to neslyšeli. Proč to chcete slyšet znovu? Chcete se snad i vy stát jeho učedníky?" 28Osopili se na něj: "Ty jsi jeho učedník! My jsme učedníci Mojžíšovi. 29My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomhle však nevíme, odkud je." 30Ten člověk jim odpověděl: "To je skutečně divné, že vy nevíte, odkud je - a otevřel mi oči. 31Víme, že hříšníky Bůh neslyší, ale slyší toho, kdo je zbožný a plní jeho vůli. 32Od věků nebylo slýcháno, že by někdo otevřel oči slepému od narození. 33Kdyby tento člověk nebyl od Boha, nic by nedokázal." 34Řekli mu: "V hříších ses celý narodil - a ty nás chceš poučovat?" A vyhnali ho. 35Ježíš se dověděl, že ho vyhnali; vyhledal ho a řekl mu: "Věříš v Syna člověka?" 36Odpověděl: "A kdo je to, pane, abych v něho uvěřil?" 37Ježíš mu řekl: "Viděls ho: je to ten, kdo s tebou mluví." 38On na to řekl: "Věřím, Pane!" a padl před ním na kolena. 39Ježíš prohlásil: "Přišel jsem na tento svět soudit: aby ti, kdo nevidí, viděli, a kdo vidí, oslepli." 40Slyšeli to někteří farizeové, kteří byli u něho, a řekli mu: "Jsme snad i my slepí?" 41Ježíš jim odpověděl: "Kdybyste byli slepí, neměli byste hřích. Vy však říkáte: 'Vidíme.' Proto váš hřích trvá."

ROZBOR TEXTU:

Aleš Opatrný:

Verš 1-3: objevuje se stará a do dneška přítomná otázka, která k ničemu vlastně nevede, otázka, za co je zlo trestem (viz Lk 13,1-5). Je odmítnuta, nevysvětlena, ale je ukázána cesta dopředu. Že je zlo následkem hříchu se vědělo a Ježíš to nepopírá, ale nikomu to "nepřisívá na triko". Přišel zlo přemoci, tím se zjeví Boží sláva a o to teď půjde.

Verš 4-5: noc nastane, až bude Ježíš vydán do rukou hříšníků, zatím je jeho úkolem konat to, k čemu ho Otec poslal. V 5 opakuje to, co je u Jan 8,12. Toto světlo není samoúčelné, má se dostat k člověku a do něho.

Verš 6-7: bláto bylo považováno za léčivý prostředek. Ježíš je ten, kdo ho použil, ale současně posílá slepého umýt se. Lze tak lépe pochopit, že uzdravení vychází z Boha, ne z nějakého Ježíšova magického činu.

Verš 8-12: rozprava jasněji ukazuje, že šlo o velkou a ověřitelnou věc, ne jen o jakýsi dojem podivného člověka.

Verš 13-15: farizeové byli odborníci na věci Zákona, byli považováni tedy za jakési rozhodčí. Právě v tomto případě se ale ukázalo, že jejich způsob používání Zákona není správný - vedl je

k rozporným výsledkům a nevedl je k plné pravdě. Protože zachovávání soboty povýšili téměř nad všechny zákony a směrnice, nemohli pochopit, jak by mohl Boží člověk nedbat soboty, i když šlo o pomoc člověku. Na druhé straně navrácení zdraví byl pro ně jednoznačně Boží čin - Bůh udělal vše dobré, hříchem to bylo pokaženo, a tedy návrat do původního stavu je z Boží moci a síly. Nakonec je dotázán uzdravený a jeho odpověď je jednoznačná, ale pro farizee nepřijatelná: "prorok" - tedy Boží člověk, který slovy i činy zjevuje Boží pravdu.

Verš 18-23: ještě zbývalo tvrdit, že šlo o podvod. Rodiče jsou tedy povoláni za svědky. Dosvědčí jen to, že jde o jejich syna a že je uzdraven, dál se vyvlečou z možných následků.

Verš 24-34: farizeové se snaží ještě jednou věc zvrátit: označí Ježíše za hříšníka, snad na podkladě rušení soboty. Argumentace slepého je shrnutím argumentace Ježíšových učedníků při střetech s Židy: kdyby Ježíš nebyl Boží, nemohl by dělat to, co dělá, totiž věci, které jsou v naprostém souladu s Bohem a které zjevují Boží slávu. Farizeové věcný argument proti tomu nemají, použijí tedy jen osobní insinuace: označení uzdraveného za člověka, vzešlého z hříchu (přijmou mínění z Verše 2).

Verš 35-39: text je stručným (a poněkud konstruovaným, zkráceným) dovedením věci do konce: slepý zažil znamení, je ho třeba interpretovat a vyvodit důsledky. Je tedy přiveden k "víře v Syna člověka" (text předpokládá, že slepý ví, kdo to je a že se ví, co znamená v něho věřit) a vzdá mu božskou poctu. Ježíšův soud je pak něčím, co je jinými slovy naznačeno v Jan 3,17-19.

Verš 40-41: farizeové znají Zákon a považují se za jeho autoritativní a takřka neomylné vykladače, a proto jsou kupodivu odsouzeni: Zákon totiž neužívají tak, jak mají, aby poznali Mesiáše, ale spíš naopak. A protože mají sebevědomí "neomylných", neuzdraví je ani setkání s Ježíšem.

Angelo Scarano:

Spojujícím článkem s předchozí kapitolou je především téma světla (8,12: "Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života."). Určitou roli hraje i zde rybník Siloe, z kterého se při slavnosti stánku čerpala voda používaná při průvodu v liturgii (svátek stánků je pozadím kapitol 7 a 8). Siloášský potok je u Izaiáše (Iz 8,6-7) opěvován jako znamení skryté Boží moci. Dále se opět setkáváme s nenávistí farizeů vůči Ježíšovi: tento odpor se stále stupňuje.

V liturgii se tento text předčítal po mnoho století při přípravě katechumenů na křest. U slepce se totiž jasně ukazuje růst víry: Ježíš je pro něj nejprve člověk, pak prorok poslaný od Boha a nakonec "Syn člověka a Pán". Ježíš neotevřel pouze jeho vnější oči, ale především oči jeho srdce. Slepce uviděl světlo světa a stal se synem světla: zažil ono osvícení, které je darem křestního zasvěcení.

Verš 2: Ježíš nepotvrzuje, že slepota toho člověka je důsledkem hříchu. Uvádí jiný smysl nemoci: skrze ní se má oslavit Boží jméno (srv. Hospodinova slova faraónovi, Ex 9,16: "Avšak proto jsem tě zachoval, abych na tobě ukázal svou moc a aby se po celé zemi vypravovalo o mém jménu.")

Verš 6: Bláto se používalo při uzdravování i v řeckém chrámu v Pergamu (v Malé Asii).

Verš 7: Ježíšův příkaz se podobá Elišovu vzkazu Námanovi (2 Kr 5,10: "Jdi, omyj se sedmkrát v Jordánu a tvé tělo bude opět zdravé. Budeš čist."). Slepce poslechne se slepou poslušností! Název Siloe je vyložený jako "poslaný": tím evangelista naznačuje, že zdrojem uzdravení nejsou vody rybníku, ale ten, který je "poslaný" od Otce, Kristus.

O Ježíšově schopnosti uzdravit na dálku viz 4,46-54 (uzdravení královského služebníka). "Otevření očí slepých" bylo už ve Starém zákoně mesiánským znamením (Iz 6,9-10; Iz 35,4). Tak jako starozákonní proroci, kteří doprovázeli své hlásání symbolickými gesty, i Ježíš zde dokládá viditelným znamením své slovo ("já jsem světlo světa": 8,12; 9,5). Také tímto gestem se projevuje vítězství světla nad temnotou.

Verš 16: Udělat bláto, potřít někomu oči a uzdravovat bylo zakázáno v sobotu (navíc Kristus mohl uzdravit i jindy, dotyčný nebyl v nebezpečí smrti).

Verš 17: Odpověď uzdraveného "je to prorok" můžeme lépe pochopit na pozadí představy, že jediní proroci, kteří vykonali zázraky hodné zmínky, byli Eliáš a Elíša.

Verš 21: "Je dospělý": je právně způsobilý odpovědět.

Verš 24: Vzdej Bohu slávu: přísežná formule před vydáváním svědectví (Joz 7,19; Ezd 9,8). Není však vyloučeno, že se jedná o slovní hříčku, protože slepec skutečně vzdá Bohu slávu (vyzná Krista a pokloní se před ním, v. 38).

Verš 29: Ježíš často říká, že je poslaný od Otce. Farizeové to však nepřijímají.

Verš 31: Bůh neslyší hříšníky, viz Iz 1,15 ("Když rozprostíráte své dlaně, zakrývám si před vámi oči. Ať se modlíte sebevíc, neslyším. Vaše ruce jsou celé od krve.").

Verš 35: Ježíšovo hledání je protikladem vyhnání slepce ze strany farizeů.

Verš 38: Klaněl se (tak přesněji podle řeckého textu): stejné sloveso se používá v Jan 4,23 ("Ale přichází hodina, ano již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou se mu klanět v Duchu a v pravdě."). Klanění je přiměřenou reakcí na teofanii (zjevení). Uzdravený slepec rozpoznal v Kristu chrám nové Boží přítomnosti (srv. Jan 2,19-21: Ježíš mluví o chrámu svého těla): on je Izraelitou bez Isti (1,47), ovčí, která slyší hlas Pastýře (viz následující kap. 10 o dobrém Pastýři). Skrze slovo přešel z temnoty do světla (i při stvoření Slovo předchází a vyvolává světlo, Gen 1,3): skrze slovo vyslání k vodám Siloe byl uzdraven z fyzické slepoty, skrze slovo Ježíšova svědectví přešel z temnoty nevědomosti k poznání jasu na Kristově tváři.

Čtyři různé reakce na zázrak:

Je možné rozlišit čtyři různé reakce na zázrak: tyto reakce se odlišují podle ochoty (nebo neochoty) uznat zázrak jako "znamení" (a, potažmo, jako "dílo Boží", viz 9,3-4).

a) Ti, kdo si nekladou žádnou hlubší otázku po Kristu a smyslu znamení (sousedé, v. 8-12) Tito lidé vidí uzdraveného, kladou otázky po jeho uzdravení, po Ježíšovi: kde je, ale ne, "kdo to je". Tak zůstávají pouze na rovině empirického faktu zázraku, avšak nedospějí k víře. Proto nemohou být modelem jednání (srv. 6,26: "Amen, amen, pravím vám, hledáte mě ne proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste jedli chléb a nasýtli jste se.").

b) Ti, kdo se ptají, ale nevěří (farizeové, nebo židé - v janovském slova smyslu jako označení těch, kteří odmítají Krista). Vidí uzdraveného, rozpoznávají ho, kladou otázky ohledně jeho uzdravení, posuzují Ježíšův původ: on přichází od Boha, nebo nepřichází od Boha (=je hříšník, srv. v. 16). Celkem vzato nejdou dál než za vnější aspekt Ježíšovy činnosti konané v sobotu. Tím postojem se uzavírají hlubšímu rozměru Ježíšova konání a nakonec se ukazují jako "slepí" (9,39-41). Na rozdíl od slepce se však stále víc uzavírají světlu Kristově: zprvu se zdá, že jsou ochotní přijímat fakt uzdravení (v. 15). Posléze, zatímco někteří jsou pohoršeni překročením soboty, jiní (jak se zdá) jsou

ochotni se nechat přesvědčit (16) a vyslechnout hodnocení onoho slepce o Ježíši (17). Avšak při druhém výslechu jsou méně přátelští: zpochybňují samotný fakt uzdravení. V posledním výslechu mizí jakýkoli zájem dopátrat se pravdy (v.27). Jejich jednání skončí potupením svědka (34): nakonec tito soudci jsou usvědčeni Ježíšem (39.41).

c) Ti, kdo věří, ale nevyznají víru (rodiče, v. 18-23). Oni vidí uzdraveného, rozpoznávají ho, vědí, že byl uzdraven od Ježíše, ale odmítají odpovědět. Důvod tohoto chování je v samotném textu: báli se židů (v. 22). Tak představují ty, kteří věří v Ježíše, ale nemají odvahu ho vyznat veřejně (viz 12,42; 19,38). Evangelista píše samozřejmě pod vlivem své doby, kdy křesťané vyznávající Krista riskovali vyloučení ze židovského společenství (srv. Lk 12,8-12).

d) Ti, kdo se ptají, věří a vydávají svědectví (uzdravený slepec)

Uzdravený slepec věrně předává to, co zažil (uznává Kristovo dílo jako znamení), postupně vyznává svoji víru v Krista, i přes odpor.

Odlišuje se od sousedů otázkou po smyslu prožité zkušenosti, od farizeů výkladem té zkušenosti a od rodičů odvahou vyznat víru v Krista. Tímto postojem se postupně dostává k stále dokonalejšímu pohledu na Ježíše, a to také díky postupným výslechům: ten, kdo ho uzdravil, "je člověk jménem Ježíš" (11), "je to prorok" (v. 17), "pochází od Boha" (v.33; toto označení odpovídá samotnému Ježíšově sebevědomí ve čtvrtém evangeliu), konečně je to "Syn člověka" (tj. Mesiáše, 35-38), jak zazní v závěrečném vyznání. Podobný vývoj víry byl koneckonců i u Samaritanky (Jan 4,1-26), která nakonec dospěje k víře v Krista jako Mesiáše.

Mezi stále větší otevřeností slepce na jedné straně, a na druhé straně stále větší uzavřeností a slepotou farizeů je úžasný protiklad. Třikrát tento slepec, který ve skutečnosti už nabývá zraku, vyznává svoji nevědomost (12.25.36). Třikrát farizeové - vidoucí, kteří se ve skutečnosti propadávají do stále větší neznalosti Krista, pronášejí troufalé výroky o tom, jak ho znají (16.24.29).

Uzdravený slepec je tak vzorem učedníka, který ze setkání s Kristem dostává světlo víry a vyznává tuto víru beze strachu. Zdá se, že text chce nasměrovat čtenáře na tuto cestu: jde o to, "jednat jako dospělý" (9,21.23), vyznávat Krista učedníka přes názor rodičů, sousedů nebo jiných autorit, a dát všanc za toto své přesvědčení všechny své vztahy a postavení. Být učedníkem znamená být připraven na vyloučení ze společnosti kvůli Kristu.

K ÚVAZE:

Aleš Opatrný:

Téma "světlo" je v dnešní liturgii přítomno vícekrát: kromě tohoto čtení ještě v evangeliu, prefaci a modlitbě po přijímání. Evangelium vlastně navazuje na Jan 8,12 ("Já jsem světlo světa") a názorně ukazuje, jak je člověk tímto světlem osvěcen - přestává být slepým. Naše čtení mluví už o situaci křesťana - má světlo v sobě. Preface a modlitba po přijímání vyslovují naši situaci, v níž v Ježíši světlo světa vidíme, ale sami v sobě ho máme všelijak zastíněné.

Protiklad světla a tmy ukazuje jasně, že spása není pouhý přídavek k životu, který být může a nemusí. A ukazuje také, že hřích není ničím menším než tmou, a proto musí být překonán naprostým protikladem - světlem - Kristem (ne jen dobrou vůlí křesťana!) Nejsme příliš zvyklí vidět

věci v takto tvrdých kontrastech, ale je to nutné, aby člověk spásu docenil a měl také jasno v tom, s čím nemůže mít nic společného. To, co spočívá na lidské snaze, může být trochu lepší a trochu horší, ale nikdy ne dokonalé. To, co přichází od Boha (světlo!), to je plné a tmu (hřích, zlo, odvrát) likviduje naprosto.

Užijeme-li ovšem takto vyostřený a kontrastní pohled na posouzení druhého člověka, staneme se snadno sektáři nebo inkvizitory. Pokud ho užijeme na sebe, můžeme prožít nejen obrácení, ale radost ze spásy.

Základní otevření očí znamená uvěření, tedy obrácení a křest. Ze zkušenosti víme, že tito lidé mnohé potom vidí jinak a objevují to, co neviděli. Další případ, kdy se prožívá něco z toho, o čem mluví evangelium, je obrácení po letech či desetiletích chladného nebo žádného křesťanského života. I zde se objevuje "nové vidění", ale nejen současnosti, ale i minulosti. Lidé vidí minulé věci svého života novými očima a mají z toho někdy velké těžkosti. Ale i ten, kdo neprožívá žádný z těchto mezních stavů, může prožít skutečnost tohoto evangelia, a to ve chvíli, kdy si uvědomí neúplnost, nedostatečnost nebo neadekvátnost poznání nějaké konkrétní záležitosti a vyloženě se obrátí k Ježíši s touhou, pochopit věc v jeho světle (modlitbou, studiem Písma atd.). Opuštění jen vlastního pohledu (názorů, zkušeností požadavků) znamená často uzdravení ze slepoty - otevrou se oči, člověk vidí Božím pohledem. Ztrácí bezradnost, strach, pýchu apod. V situaci farizeů se může octnout ten, kdo se domnívá, že ví všechno (pyšný ateista, často poněkud nevzdělaný), ale i ten, kdo je ve svém křesťanství tak a natolik zabydlený, že už netouží dál a dál poznávat (a tedy nechat si otevřít oči), ale drží se jen a jen toho, nač je zvyklý, co se naučil, co mu vyhovuje.

Písmo mluví o Bohu jako o někom, kdo přebývá ve světle nepřístupném. Kdybychom mohli nějak přímo pohlédnout na něj, vnímat ho v plnosti, bylo by to asi pro nás příliš silné - to světlo by nás oslnilo. Je-li ale život z víry cestou, jak jsme o tom uvažovali už dříve, potřebujeme na této cestě vidět. Tedy nebýt ani slepými, ani oslněnými. A nejde samozřejmě o fyzický zrak. Jde především o vidění Boží cesty, o překonání slepoty, která člověku brání v cestě za Bohem.

Dnešní evangelium mluví o velikém zázraku - o prohlédnutí člověka, který byl od narození slepý. Celé dějiny křesťanství však mluví o něčem mnohem větším, totiž o uzdravení člověka ze slepoty, ve které nevnímá nebo odmítá Spasitele - Ježíše. Kdyby šlo jen o medicínskou záležitost, sotva by si křesťané vybrali toto evangelium jako důležitý podklad pro závěrečné katecheze dospělých před jejich křtem. V tom evangeliu je totiž velmi názorně ukázáno, co může znamenat setkání s Ježíšem. Co může znamenat setkání, které je neseno vírou, setkání, ve kterém člověk přijme Ježíše bez předsudků. S takovým člověkem se stane něco, co nikdo nečekal a co je bezpochyby dobré - otevrou se mu oči víry. Slepý v evangeliu totiž neodchází od Ježíše jen jako ten, kdo vidí, ale jako ten, kdo v Ježíše věří. A to je něco ještě mnohem většího. Člověk sám ze sebe totiž nemá schopnost, se kterou by překonal slepotu hříchu, se kterou by překonal vzdálenost, která ho od Boha dělí. Nejde přece jen o to, aby člověk nějak pochopil, že existuje Bůh. Jde o to, aby mu uvěřil, aby mu porozuměl, aby se mohl rozhodnout žít s ním a udělat ho největší jistotou svého života. Aby prohlédl a přestal spoléhat na nespolehlivé a zdánlivé jistoty, aby prohlédl a neviděl sebe samého jako toho, kdo je nejdůležitější.

Křesťanská víra totiž neznamená nějaké věření v neuvěřitelné skutečnosti nebo věření, že "všechno dobře dopadne". Křesťanská víra především znamená přijmout nový pohled na svět, na sebe samého a na Boha. Je to vlastně přijetí pohledu Ježíšova. Je to změna, ve které člověk sice zůstává na zemi, ale to, v čem se doposud pohyboval, vidí novými očima. Je to podobné, jako když přijdete do neznámého místa za soumraku nebo za deště a druhý den v jasném ranním

světle vidíte všechno jinak, nově, bez závoje tmy či deště. Nenechme se mýlit tím, že my se přijetím víry hned neměníme. Nový pohled na svět, který nám byl vírou dán, mění naše hodnocení skutečnosti - orientujeme se ve světě jinak. Máme možnost vidět, vnímat toho, koho máme následovat, tedy vnímat Ježíše jako zachránce, jako spasitele. Máme možnost najít orientaci a přestat bloudit ve svém vlastním životě. To ovšem neznamená, že se staneme hned dokonalými. Ale to znamená, že náš život získává mnohem větší hodnotu. A že máme mnohem větší šanci, že v životě definitivně nezabloudíme, ale naopak, že dojdeme k cíli.

I když jsme věřícími, i když léta či desetiletí v křesťanské víře žijeme, nebude asi zbytečné, abychom každý osobně poprosili o odstranění našich míst slepoty. Abychom se Ježíšem nechali uschopnit k správnému vidění světa a k cestě za ním. Je nebezpečné příliš sebejistě tvrdit, že my přece vidíme. Podobně chybovali farizeové. Je zcela bezpečné nechat se Ježíšem uzdravit ze slepoty, je zcela bezpečné přiblížit se k němu s plnou důvěrou. Bude-li Boží slovo opravdu "svítilnou mým krokům", jak říká žalm, bude-li něčím, co mne bezpečně vede a budu-li schopen milovat druhé a stavět svou naději na Bohu, potom se mi zřejmě uzdravení ze slepoty dostalo. Potom také budu schopen vzdávat Bohu díky. A to je jak dobré a správné, tak i pro nás užitečné. Protože tam, kde je chvála Boží, tam není místo pro hřích. A kdo Boha upřímně chválí, ten v tu chvíli bezpochyby jedná a mluví zcela pravdivě, protože Bůh si nic jiného nezaslouží, než díky chválu a důvěru.

Angelo Scarano:

Slepec se nestal věřícím okamžitě, hned po zázraku prohlédnutí. Jeho cestu k poznání Krista bychom mohli totiž označit jako pouť, podobnou té, kterou zažíváme v tomto postním období my spolu s katechumeny. Na tuto cestu hledání a nalezení pravé Kristovy tváře jsme byli uvedeni už minulou nedělí evangeliem o setkání Ježíše se Samaritánkou. I slepec zažil podobnou cestu jako ona žena ze Samaří, avšak s určitými rozdíly. I on rozpoznal v Krista nejprve proroka, čili člověka poslaného od Boha s určitými mimořádnými schopnostmi (Samaritánka se u něj setkala s darem prorockví - "měla jsi pět mužů", slepec s darem uzdravení). Toto je však jen určitým odrazovým můstkem, protože nové setkání s Kristem ho přivede k hlubšímu poznání: je to Syn člověka, Mesiáš, Spasitel. Nakonec se před Kristem dokonce pokloní a vzdá mu poctu, která náleží jen Bohu. Tak dospěl k cíli svého "putování".

I naše postní cesta má za cíl nové poznání Krista (však právě z tohoto důvodu čteme tato evangelia!), které by mělo vyvrcholit o velikonoční vigilií obnoveným vyznáním víry. Bylo by příliš snadné odbýt toto vyznání pouhým odříkáním trojího "ano" a trojího "věřím". Za těmito slovy musí stát i vnitřní opravdový postoj naší oprášené víry. Ani tím se však nedovrší postní putování. Skutečným vrcholem je obnovené podřízení se Kristu, které je samozřejmě vnitřně neoddělitelné od opravdové víry. I v tom je nám příkladem onen uzdravený slepec: vyznal Krista, uvěřil mu a poklonil se. Klanění známe velmi důvěrně z liturgie a toto gesto je právě tehdy naplněné, když k tomu připojujeme nejen úctu, ale i podřízenost. Dost dobře víme, že není tak těžké klanět se Kristu. Těžší je sklonit se mu s celým svým životem. Je lehké vyznat Krista jako Pána: těžší je svěřit mu "panství", vládu nad svým životem. Mnohé věci nechceme, nebo nedokážeme pustit ze svých rukou (neevangelní stereotypy jednání a myšlení, nemilosrdné chování vůči druhým, netečnost vůči Božímu slovu), a proto nám přichází na pomoc tento vzácný čas, který by nás měl osvobodit k tomu, abychom dokázali odevzdat Kristu svůj život a (v Pravdě a v pravdě, tj. v opravdovosti!) se mu poklonit. Postní doba má nás právě vysvobodit z pout otroctví starého člověka: modlitba, sebeodříkání a milosrdenství jsou tři osvědčené prostředky v tomto boji za vnitřní osvobození.

Ještě něco bychom se mohli přiučit od toho uzdraveného slepce, a totiž jeho neohroženou odvahu přiznat se ke Kristu (poznámu dosud jen nejasně!) a zakusit kvůli tomu nepříjemnosti, vyloučení ze společenství. Toto nebojácné vyznání tryská z poznání Krista: proto se i apoštolové po setkání se Vzkříšeným pustí do odvážného hlásání evangelia. Takové vydávání svědectví Kristu, slovem i skutkem, je další cíl, ke kterému směřuje postní pouť. V liturgii se to promítá obnoveným vyznáním víry, ale také předcítáním velikonočních textů o šíření evangelia (ze Skutků apoštolů). Není možné se stát svědkem Kristovým ze dne na den, z Bílé soboty na Velikonoční neděli. Člověk k tomu potřebuje postupně dorůstat. A nový impuls na této cestě bychom mohli čerpat právě z dnešního evangelia.

Tento text tak může (nepřímo) prohloubit nejen chápání křtu (tj. může odpovídat na otázku: Co to je křest? Jaký má dopad pro můj život?), ale také biřmování čili svátosti dospělosti ("plnoletosti", srv. výpověď rodičů: "je dospělý"), tj. věku, kdy člověk by měl být schopný vyznávat víru. Jsou dnes křesťané, kteří se kvůli Kristu dostávají do konfliktů nejen ve škole nebo na pracovišti, ale dokonce doma. Tito lidé jsou textem vybízeni, aby žili a jednali jako dospělí (podobně jako onen slepec) a aby vyznávali svoji víru beze strachu, ať už jsou následky jejich rozhodnutí jakékoli.

K REFLEXI:

Podle čeho "se na sebe dívám", sebe hodnotím?

Podle vnějších výkonů? Podle toho, jak mě vidí ostatní?

Jsem schopný nazvat pravými jmény ty skutky tmy přítomné v mém nitru, jednání?

Mám svobodu ukázat tyto skutky Kristu, postavit je před jeho světlo?

Mám touhu poznat hlouběji Krista? Anebo mám za to, že už "vidím"?